

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 2.

Lýsingarprisur fyri peltreglu: 30 oyr. á forstúni, 20 oyr. á 3. og 4. stóu. Við stórti lýsingum fæst avsiðttur í prisinum.

Tírsdag hin 12. januar 1932.

Kostar kr. 150 fjórðingsárið + Porto. Blaðið verður bílagt á posthúsinum, brevsværastøðum og skrivstovuni. Telf. 143.

6. árg.

Hvat vilja javnaðarmenn, og hvat hava teir í kvittanum?

Upprunið javnaðarstevnunar, starvsætlan javnaðarmanna.

Føroya javnaðarmenn í framtaki á Føroya Løgtingi.

Eftir M. S. Viðstein.

(Endað).

Frælsis- og tjóðskaparmál.

Javnaðarmenn um allan heim starvast eisini fyri tí endamálið at vinna ræði í heiminum, hvør innanfyri sítt landamark. Men felags fyri allar javnaðarmenn er — í hvørjum landi tað enn verður virkað — at altíð verður væl eftiransað, at teir ikki seta ovmið til, at teir altíð eru varnir um ta tjóð, teir annað-hvørt eru runnir av ella hava livsyrki silt í. Javnaðarmenn eru altíð ansnir um málrættindi, fólkarrættindi og tjóðrættindi, og ganga aldri við at týna nakað av teim særættindum, ein tjóð eigur, um hon er aldri so lítill.

Tað er ein hevdvunnin læra, at tað batar einki einum menniskja, um hann vinnur allan heimin, men missur seg sjálvan burtur. Javnaðarmenn hava tí altíð haft eyguni opin fyri hesum, í øllum stríði fyri javnaðarstevnuni; í stríðnum fyri at vinna ræði í samfelagnum, so hevur altíð verið eftiransað, at ein ikki samtiðan missur seg sjálvan burtur.

Føroya javnaðarmenn hava sjálvandi eisini sett sær tað endamál at vinna ræði í Føroyum, fyri at fáa ta torvuligu megi, ið krevst fyri at broyta núverandi stjórnlag, samfelagskipan; men vit vilja til hvørja tíð vera varnir um okkara føroysku særættindi, málrættindi og fólkarrættindi. Stutt og greitt: Vit vilja vera ansnir um, at vit ikki missa okkum sjálvar burtur sum Føroyingar, vakja yvir, at vit ikki týnast sum tjóð.

Eisini vit javnaðarmenn hava fingið okkara pund til at rokja og ansa — og nýta. Hetta er ein avgjörd lærugrein javnaðarmanna, bæði úti um heim og í Føroyum.

23. januar 1928.

Løgtingsvalið 1928 fór fram 23. januar, og sum valskipanin var og er, so finga javnaðarmenn bert ein mann beinleiðis valdan, hóast vit finga yvir 700 stemmur. Sjálvstýrismenn finga 11 menn beinleiðis valdar og sam-

bandið 8. Aftrat komu so 3 eykamenn, og teir vóru soleiðis skiftir, at javnaðarmenn lutaðu ein mann og sambandið tveir. Løgtingið av 1928 var tí sett við hesari politisku skipan: 11 sjálvstýrismenn, 10 sambandsmenn, 2 javnaðarmenn.

Tingsetan 1928. Landstingsmannavalið.

Eitt hitt fyrsta, ið Løgtingið í 1928 kom at takast við, var at velja nýggjan landstingsmann fyri Føroyar, fyri O. Effersoe, tessvegna at landstingsmannatíðin var liðin.

Hvat ætla javnaðarmenn viðvikandi landstingsmannavalið? spurdi báðir hinir flokkarnir. Hvor teirra vildu helst hava sín, tað var eyðsæð. Men javnaðarmenn, ið roknadu við, at sambandið ella sjálvstýrið innast inni vóru so gott mál, at teir heldur sóu antin ein sambands- ella sjálvstýrismann sum landstingsmann, heldur enn ein javnaðarmann, tóku greiða og avgjörda stóðu í landstingsmannavaliðum. Sambandslandstingsmannin kundi javnaðarmenn ikki brúka, og sjálvstýrislandstingsmaður var javnaðarmálum til onga nyttu.

Úrslitið var tí soleiðis, at javnaðarmenn stemmaðu uppá sín mann og sjálvstýrið og sambandið eisini hildu seg til hvønn sín. Formaður sjálvstýrisflokksins, J. Patursson, varð soleiðis við 11 stemmun valdur til lim av tí danska ellistinginum, landstinginum. Javnaðarmanna stóðu var her greið sum altíð.

Landstingsmaðurin tók sær aftaná valið at nevna seg umboðsmann, og táð hann er kosin av einum minniluta á Løgtingi og minniluta av fólk, so er hann soleiðis umboðsmaður sjálvstýrisflokksins í Danmørk.

Mentunnarmálini.

Sum kunnugt var sjálvstýrisflokkin hin størsti minniluturin á tingi tey tvey fyrstu árin, (seinast í seinra ári hálvdu teir ein mann út úr flokkinum,

M. C. LYNCSIE FORMANDEN FOR DANSK ARBEJDSMANDSFORBUND DØD

M. C. LYNCSIE

so teir tey seinru árin stóðu javnsterkir við sambandið).

Sjálvandi nýtti sjálvstýrisflokkin tá tilhøvið at seta sín mál til avgerða á tingi.

Særliga vóru tað tjóðskaparmál, móðurmál og onnur mentunnarmál, ið nú komu til viðgerðar. Og javnaðarmenn, ið til fullnar kenna, at tað er smá tjóðir, teirra mál og mentunnarlaga reisingararbeið eiga at njóta fullan frama, ginga sjálvandi við í demokratiskum krovum viðvikandi øllum mentunnar- og tjóðskaparmálum. Men ikki var tað sort, at sjálvstýrisheildin ikki helt í royndarstundum. Men javnaðarmenn eiga sjálvstýrisflokkin einki at brigða, táð vikur at tjóðskaparmálum, móðurmáli og øðrum mentunnarmálum.

Kongsjörðin — eitt tjóðskaparmál.

Javnaðarmenn heppnast longu fyrsta árið at skalta dýpið hjá sjálvstýrisflokkinum í einum av Føroya størstu tjóðskaparmálum, í uppskotinum til dagskrá, ið javnaðarmenn settu fram um kongsjörðina.

Javnaðarmenn settu fram so ljóðandi uppskot:

»Í tí at Løgtingið samtykkjar at torvir er á, at øll kongs- og benificerað jörð fer undir Løgtingsins vald, og reglur fyri hesum ásetast sum skjótast, gongur tingið yvir til næsta mál á dagsskráini.«

Hetta fullt tjóðskaparlaga mál fekk bert 9 atkvøður, og var soleiðis fellt.

Onkur kundi hugsað sær, at sjálvstýrisflokkin hevði hug fyri hesum máli. Men so var ikki. Sjálv sambandið stóð nærur líka sterkt í hesum máli sum sjálvstýrisflokkin.

Tær 9 stemmur, ið vóru fyri uppskot javnaðarmanna, fullu soleiðis:

Báðir javnaðarmennir, 4 sjálvstýrismenn og — 3 sambandsmenn.

Henda avgerðin um føroyska jörð prógvar meiri enn alt annað, at sjálvstýrisflokkin í hesum tjóðskaparmáli ikki bar seg stórt mædari at enn sambandsflokkin. Javnaðarmenn høvdu allan hug at leggja ræði yvir føroyskari jörð undir Føroya Løgting. Viðhald finga teir frá 4 av 11 sjálvstýrismonnum og 3 av 10 sambandsmonnum. So aftarlaga stóð sjálvstýrisflokkin í hesum tjóðskaparmáli, at sjálv sambandsflok-

urin toygdi seg nærur líka langt.

So stalt avgjörði sjálvstýrisflokkin í 1928, at Løgtingið einki ræði mátti eiga á føroyskari jörð. Seinri er tó komið út, at somu sjálvstýrismenn, ið vóru imóti at Løgtingið fekk rætt yvir føroyskari jörð, av øllum alvi starvast fyri, at henda jörð gerst ogn einstaklinganna, bóndranna. (J. Patursson á danska landstingi).

Eisini í hesum tjóðskaparmáli er stóða javnaðarflokksins greið, meðan hon er alt annað í sjálvstýrisflokkinum.

Í álitid okkara um hagajörðina er ávíst, at tað liggja um 24000 hektarar av góðum dyrkilendi sum lagi enn, eins og táð fedrar okkara nomu hesar oyggjar. Hvat týðning tað vildi haft fyri okkara samfelag, um vit finga 24000 hektarar av góðum græsbo aftrat í Føroyum, má vera hvørjum Føroyingi skiligt. Hesa jörð kravdu vit útstykkjaða og kortlagda, so menn lagaliga kundu koma til dyrkingar.

Hesum ginga báðir hinir flokkarnir á tingi imóti.

Tað er jú soleiðis háttað, at í Føroyum sita nakrir einstaklingar við so nógvum jörð, at teir ikki koma útyvir at arbeiða hana, so hon kann geva tað, hon eigur. Hevur tað verið sagt um teir, at teir kunnu sagtans, ið sita við tí nógvu jörðini, hevur tað oftast verið svarað av hesum einstaklingum, at tað er tað bera knoss, ampi og stríð at hava so nógvu jörð, og tað er óivað nakað nógv í hesum framhaldið frá teirri síðuni.

Í teirri ællan at bota um hesi viðurskifti viðvikandi jarðarbrúkið í Føroyum, soleiðis at hinum ognarleysa kundi sleppast til at virka á føroyskum lendi og at lætta um byrðuna, ið teir við tí nógvu jörðini knossaðust við, settu vit fram uppskot um at seta eina jarðanevnd, ið skuldi hava til arbeiði at byrta træða- og húsmannsbúk, og táð tey stóru festini vóru fal, skuldi nevndin stykkja tey út, so tey kundu koma til fulla nyttu hjá tí føroyska samfelagnum.

Eisini hetta uppskot varð felt av hinum báðum flokkunum á tingi.

Samtyktin um jarðagrunnin.

Táð málið um solu av »Álakersgarði« var til viðgerðar og mestsum til endiliga avgerð, reistu vit spurningin um at byrta ein jarðagrunn av solupeninginum. Hetta völdi móstóðu frá formanni sjálvstýrisflokksins, J. Patursson, ið vildi